

ยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงาน ของทบวงมหาวิทยาลัย

■ เสนอ ■

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

กรกฎาคม 2545

**ยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงาน
ของทบวงมหาวิทยาลัย**

เสนอ

**คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546**

กรกฎาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
1. อุดมศึกษากับอนาคตของชาติ	1
2. วิสัยทัศน์และภารกิจหลักของทบวงมหาวิทยาลัย	2
2.1 วิสัยทัศน์	2
2.2 พันธกิจ	2
2.3 หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา	2
3. ยุทธศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัย	3
ในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2546	
1. การเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต	4
2. การเพิ่มและกระจายโอกาสการเรียนรู้	5
3. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร	6
4. การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	6
5. การผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้อง กับความต้องการในการพัฒนาประเทศ	7
4. การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ	7
4.1 ระดับสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	7
4.2 ระดับมหาวิทยาลัย / สถาบัน	8
5. พันธกิจและกลยุทธ์การดำเนินงาน	8
5.1 พันธกิจหลัก	8
5.2 สภาวะแวดล้อมอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป	8
5.3 กลยุทธ์ในการบริหารราชการของทบวงมหาวิทยาลัย	11
6. ผลการดำเนินงานตามนโยบายที่สำคัญ ปีงบประมาณ 2542 – 2545	12
6.1 การปฏิบัติงานตามภารกิจหลักทั่วไป	12
6.2 ผลการดำเนินงานโครงการสำคัญของทบวงมหาวิทยาลัย	14
6.3 ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน	22
7. แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	23
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546	

ยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานของทบวงมหาวิทยาลัย

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

โดย

ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก วรเดช จันทรร

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. อุดมศึกษากับอนาคตของชาติ

การพัฒนาประเทศไทยในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ วิฤตเศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวอย่างช้า ๆ และระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ประเทศจะต้องเผชิญในสหัสวรรษหน้า ปัจจัยสำคัญในการทำให้ประเทศสามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ คือการปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนามาเป็นแบบองค์รวม มีกระบวนการที่จะเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของการพัฒนา ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา

สถาบันอุดมศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของประชากร ให้เป็นพลังขับเคลื่อนในการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ให้มีความรู้ มีทักษะ สามารถคิดเป็น ทำเป็น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ นอกจากนี้ในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ของสังคมโลก ชัดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศยังขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของฐานความรู้และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่พื้นฐานการศึกษาของคนไทยและการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังอ่อนแอและต้องพึ่งพาต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่พัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถ่ายทอดไปสู่ชุมชน สังคม ระบบเศรษฐกิจประเทศ เพื่อปูพื้นฐานให้เกิดนวัตกรรมทางความคิดและเทคโนโลยีที่เป็นของไทย

การปฏิบัติตามพันธกิจภายใต้ข้อจำกัดหลาย ๆ ด้าน ของระบบอุดมศึกษา ทั้งการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร และความคล่องตัวในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริม/สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปฏิบัติการกิจให้เพิ่มมากกว่าที่ผ่านมา โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีบทบาทในการชี้นำและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ตั้งแต่ระบบเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานในชุมชนจนถึงระบบเศรษฐกิจรวมของประเทศ การแสวงหาเทคโนโลยีใหม่และถ่ายทอดไปสู่ชุมชน ตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชน โดยเฉพาะแหล่งผลิตในชนบทและชานเมือง

ในอนาคตสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการ แก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เร่งรัดปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง บุกเบิกแสวงหามาตรการ ในการดำเนินงานใหม่ เพื่อให้มั่นใจได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาจะสามารถสร้างสรรค์บุคลากร วิชาการและ เทคโนโลยีให้สามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การแข่งขันได้ของประเทศในอนาคตตาม พลวัตในเวทีเศรษฐกิจของโลก และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน

2. วิสัยทัศน์และภารกิจหลักของทบวงมหาวิทยาลัย

2.1 วิสัยทัศน์

การอุดมศึกษาเพื่อการผลิตบัณฑิต สร้างผลงานวิจัย การให้บริการวิชาการ และทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน พัฒนาสังคมและ แก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต

2.2 พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
2. ผลิตผลงานวิจัยและพัฒนาเพื่อช่วยลดปัญหาความยากจน ความด้อยโอกาส ในสังคม และการพัฒนาประเทศ
3. ให้บริการทางด้านวิชาการอย่างมีนัยสำคัญกับชุมชนและสังคม ในด้านการสร้าง คุณภาพชีวิต การเพิ่มรายได้ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ยกย่อง เชิดชู และรู้คุณค่า
5. สร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกส่วนของมหาวิทยาลัย

2.3 หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา จะมีพระราชบัญญัติกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และ กระบวนการบริหารงานที่ชัดเจนของตนเอง โดยทั่วไปมีหน้าที่สำคัญที่กำหนดไว้ในกฎหมาย 4 ประการ คือ

1. จัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง ตอบสนองความต้องการ ของสังคม
2. วิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่
3. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ในบางสถาบันได้กำหนดให้สถาบันมีหน้าที่ปรับเปลี่ยน ค้นคว้า และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประเทศ

3. ยุทธศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัย ในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2546

ทบวงมหาวิทยาลัยได้พิจารณากรอบยุทธศาสตร์ของรัฐบาล 5 ยุทธศาสตร์ พบว่ามียุทธศาสตร์หลัก 2 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินการในงบประมาณ 2546 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับโครงสร้างของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ข้อ 2.1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.1.3 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาแบบบูรณาการ พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต

ทบวงมหาวิทยาลัยจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการเพิ่มการผลิตบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ให้ภาคเอกชนสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและความต้องการกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และร่วมดำเนินการเพิ่มมากขึ้น ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในสถาบันอุดมศึกษา โดยปรับกระบวนการส่งเสริมการวิจัยที่มุ่งเน้นเป้าหมายการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทั้งในเชิงวิชาการ และการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาคาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต

ข้อ 3.3 การพัฒนาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต

3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาคุณภาพและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้มีการถ่ายทอดสู่สังคม การกระจายโอกาสทางการศึกษา ผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และแข่งขันได้ในเวทีโลก

ทบวงมหาวิทยาลัยจะให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และมุ่งเน้นการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมความเป็นอิสระในการบริหารของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการเพิ่มบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และขยายไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ และความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการให้แก่บัณฑิตและผู้ว่างงาน โดยมุ่งสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์รัฐบาล 2 ข้อ ดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักของทบวงมหาวิทยาลัยไว้ 5 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ทบวงมหาวิทยาลัย

1. การเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต

ยุทธศาสตร์การเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์รัฐบาล ข้อ 3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อสร้างบัณฑิตรุ่นใหม่ให้มีความรู้มากที่สุดและบัณฑิตที่ทำงานทำเหล่านั้นต้องมีทักษะและขีดความสามารถตรงตามความต้องการของผู้จ้างงาน โดยผู้จ้างงานสามารถลดต้นทุนในการฝึกอบรมหรือพัฒนาต่อยอดก่อนปฏิบัติงานจริง รวมทั้งมีศักยภาพและสามารถเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ เป้าหมายที่สำคัญมีดังนี้

1.1 การสร้างเสริมทักษะวิชาชีพ มุ่งเพิ่มประสบการณ์จริงในการปฏิบัติงานให้แก่นิสิต/นักศึกษา และบัณฑิตที่ว่างงาน ด้วยการส่งเสริมสหกิจศึกษา (Cooperative Education) ที่ให้นิสิต/นักศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในระยะเวลาที่เหมาะสมเพียงพอ และมีการวางแผนร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการ รวมทั้งพัฒนารายวิชาที่ให้นักศึกษาได้ทำงานในสถานประกอบการโดยความร่วมมือของทั้ง 2 ฝ่ายอย่างจริงจัง ส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ของนิสิต/นักศึกษาและบัณฑิตที่ว่างงาน โดยจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในการเป็นผู้ประกอบการ ที่เน้นให้แก่นักศึกษาจากโครงการเรียนรู้ร่วมกันสรรค์สร้างชุมชนเป็นลำดับแรก และจัดสร้างรายวิชาผู้ประกอบการขนาดเล็กให้บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชา เพื่อพัฒนาให้บัณฑิตเป็นผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงลดลง รวมทั้งคัดเลือกผู้ผ่านการศึกษารายวิชาผู้ประกอบการ/ผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่มีศักยภาพและความพร้อม มาบ่มเพาะให้เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กยุคใหม่ และในปีงบประมาณต่อไปจะสนับสนุนให้เป็นการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพของบัณฑิต โดยกองทุนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นิสิต/นักศึกษาเริ่มคิดและสร้างงานเพื่อตนเอง ตั้งแต่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดให้มีเงินกู้พิเศษ สำหรับนิสิต/นักศึกษา และบัณฑิต เงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนตามโครงการสร้างงานของตนเองโดยมีอาจารย์เป็นผู้พิจารณาและให้คำรับรองความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน และอยู่ในความควบคุมดูแลของสถาบันอุดมศึกษา

1.2 การสร้าง Best Practice ในการประกันคุณภาพอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิต/นักศึกษาที่เข้ารับการศึกษานในหลักสูตรต่าง ๆ มีความเชื่อมั่นและยอมรับในคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ ทบวงมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนให้ทุกสถาบันเสนอ Best Practice เพื่อประกันคุณภาพในด้านต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ให้ประชาชน ผู้ปกครอง ผู้ใช้บัณฑิต และนักเรียน นิสิต/นักศึกษา ได้รับรู้ และมีโอกาสตรวจสอบว่า สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าว หรือไม่เพียงใด

1.3 การสร้างชุมชนทางปัญญา เพื่อสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการเสนอแนะและแก้ไขปัญหาของประเทศ โดยมีนิสิต/นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ

ควบคู่กับอาจารย์ ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการศึกษาที่มีบทบาทเป็นผู้ชั้นนำสังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบัณฑิตในอนาคต

1.4 การส่งเสริมศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค การสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาคเป็นบทบาทของทบวงมหาวิทยาลัยมาอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้บัณฑิต/นักศึกษาของไทยมีประสบการณ์กว้างขวาง เรียนรู้วัฒนธรรมสากล และมีความสามารถในการปฏิบัติงาน (การทำงาน) ระดับกลาง

1.5 การพัฒนาอาจารย์ การจะสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาอาจารย์ที่มีคุณภาพควบคู่โดยตลอด ในสภาวะที่มีการขยายตัวของอุดมศึกษา ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในการปฏิบัติงานของอาจารย์ค่อนข้างสูง ประกอบกับนโยบายจำกัดอัตรากำลังภาครัฐส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพอาจารย์ในปัจจุบันและอนาคตอย่างมาก ทบวงมหาวิทยาลัยจึงต้องจัดให้มีแผนพัฒนาอาจารย์เพื่อสถาบันอุดมศึกษาของประเทศที่ชัดเจน โดยจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาอาจารย์เชิงบูรณาการ ทั้งด้านการยกระดับการศึกษาถึงปริญญาเอกและการเสริมทักษะการวิจัยควบคู่กันไป

2. การเพิ่มและกระจายโอกาสการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์การเพิ่มและกระจายโอกาสการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์รัฐบาล ข้อ 3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยุทธศาสตร์นี้จะขยายการเรียนรู้ให้ครอบคลุมประชาชนหรือชุมชนในสถานประกอบการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีเป้าหมายยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (National Education Network)
การสร้างเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (EdNet) เป็นการขยายเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ของทบวงมหาวิทยาลัย (UniNet) ให้ครอบคลุมสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา มัธยมศึกษาและประถมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งรวมถึงเครือข่ายห้องสมุดและการสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่ตอบสนองการจัดการศึกษาทุกระดับ และการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการพัฒนาการศึกษาด้วย ICT และการบริหารจัดการเครือข่าย ICT โครงการนี้จะปฏิรูปการเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษา และประชาชนที่สามารถเข้าถึงบทเรียนหรือฐานองค์ความรู้ ได้จากทุกสถานที่ตลอดเวลาตามความต้องการ (Education on Demand)

2.2 การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ การกระจายโอกาสการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษابัณฑิตและประชาชน คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลอันเป็นความรู้ ตามความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะที่อยู่ภายนอกสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็น ศูนย์การเรียนรู้ จึงหมายถึงห้องเรียนหรือห้อง

ปฏิบัติการที่นักเรียน นิสิต/นักศึกษา ประชาชน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การค้า สถานประกอบการ (ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน) สนามกีฬา หอประชุม ชุมชน ฯลฯ ทบวงมหาวิทยาลัยจะพัฒนาองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งจะเริ่มต้นจากห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ของประชาชน

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร

ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์รัฐบาล ข้อ 3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการบริหารการศึกษาในระดับชาติ และในระดับสถาบันนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

3.1 การพัฒนาโครงสร้างบริหารส่วนกลาง เร่งรัดการจัดทำรายละเอียด โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและอัตรากำลัง รวมทั้งจัดระบบการบริหารอุดมศึกษาของประเทศ ภายใต้อัตนัยการการอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและพร้อมจะดำเนินการตามกฎหมายทันที

3.2 การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณ สร้างระบบการจัดสรรเงินอุดหนุน สถาบันอุดมศึกษาที่มีความชัดเจน โปร่งใส กำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบของรัฐและผู้เรียนที่ชัดเจน มีระบบการกักเงินเพื่อการศึกษา ระบบทุนการศึกษา ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ตามฐานะทางการเงินของประเทศ

3.3 การพัฒนาระบบบริหารข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เร่งรัด จัดทำกฎหมายข้อบังคับ ระเบียบของ ก.ม. โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลาง สู่อำเภอให้มากที่สุด จัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้พร้อมรองรับการปฏิบัติงานในระบบใหม่

3.4 การสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ทบวงมหาวิทยาลัยจะเร่งรัดสร้างความเข้าใจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนการพัฒนามหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ โดยให้มหาวิทยาลัย 12 แห่ง ที่เสนอร่าง พ.ร.บ. ปรับเปลี่ยนสถานภาพมาที่ทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย และได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามสิทธิสภาพที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

4. การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์รัฐบาลข้อ 2.1.3 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยทบวงมหาวิทยาลัยมี เป้าหมายจะเพิ่มจำนวนนิสิต/นักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิต ศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา และการสร้างกลไก สนับสนุนการวิจัยที่นำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

4.1 การเพิ่มการผลิตบัณฑิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทุกระดับ การศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย โดยให้สถานประกอบการภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคประชาชน เข้ามาร่วมรับผิดชอบให้มากขึ้น มีการกำหนดเป้าหมายความต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสนับสนุนทุนการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการพัฒนาอาจารย์

4.2 การเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนา เพิ่มจำนวนนักวิจัยที่มีคุณภาพทุกสาขาวิชา พัฒนาอาจารย์รุ่นใหม่ให้เป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ อุดหนุนการวิจัยรัฐร่วมเอกชน เชิงพาณิชย์ สนับสนุนการจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและเครือข่ายลงสู่ชุมชน อุดหนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาวิชาการและพัฒนาประเทศ โดยทบวงมหาวิทยาลัยควรปรับบทบาทเป็นผู้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยมากยิ่งขึ้น

5. การผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์นี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์รัฐบาล 3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) รวมทั้งให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

5.1 จัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตกำลังคน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

5.2 จัดบริการรักษาพยาบาลให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

4. การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

ในทางปฏิบัติทบวงมหาวิทยาลัยได้แบ่งระดับการปฏิบัติงานออกเป็น 2 ระดับ คือ

4.1 ระดับสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในระดับนี้ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์หลักของทบวงมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์รัฐบาล และสนับสนุน/ส่งเสริม กำกับดูแล ให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัยและของรัฐบาล โดยมีคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่กลั่นกรองงานเชิงนโยบายก่อนนำเสนอรัฐมนตรีพิจารณา ในการดำเนินงานได้ใช้กลไกการประสานแผนงาน แผนเงิน และแผนคน รวมทั้งพัฒนาระบบงานและการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด

4.2 ระดับมหาวิทยาลัย/สถาบัน

ในระดับนี้สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 78 แห่ง จะเป็น ผู้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ให้ได้ผลงานตามเป้าหมายการให้บริการที่สอดคล้องกับภารกิจ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัยเพื่อนำมาพัฒนา อนาคตของประเทศชาติ

5. พันธกิจและกลยุทธ์การดำเนินงาน

5.1 พันธกิจหลัก

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยมีพันธกิจหลักในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ประสานและกำกับมหาวิทยาลัย/สถาบันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการ วิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ให้มี ประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อให้ประเทศสามารถแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์

5.2 สภาวะแวดล้อมอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป

อุดมศึกษาของประเทศกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ซึ่งมีผลมาจากกระแส การปฏิรูปอุดมศึกษาที่ปรากฏอยู่ทั่วโลก ต่างมุ่งปรับบทบาทและภารกิจของอุดมศึกษาให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังมุ่งให้ อุดมศึกษาสามารถรองรับความต้องการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำลังทวีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น สภาวะแวดล้อมที่สำคัญมีดังนี้

5.2.1 การขยายตัวของความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการประกาศ ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นั้น ทำให้คาดหมายได้ว่าใน 4 – 5 ปี ข้างหน้า จำนวนผู้สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันเป็นจำนวนมาก คือในปีการศึกษา 2545 จะมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญและสายอาชีพ) ประมาณ 731,000 คน และในปีการศึกษา 2549 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ 776,000 คน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 45,000 คน

ปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2545) สถาบันอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งของรัฐ และเอกชนในทบวงมหาวิทยาลัย สามารถรองรับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายได้ปีละ 458,394 คน ส่วนที่เหลือจะเข้าศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และเข้าสู่ตลาดแรงงาน (ทั้งนี้ไม่รวมมหาวิทยาลัย

ประเภทไม่จำกัดรับ) การขยายตัวของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคตเป็นอย่างมาก

แต่ความต้องการอุดมศึกษาในปัจจุบันมิใช่เกิดขึ้นเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ด้วยแรงกดดันในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้ที่อยู่วัยแรงงานปัจจุบัน หรือแม้แต่ผู้สูงอายุที่พ้นวัยแรงงานไปแล้วยังต้องการแสวงหาความรู้ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้อุดมศึกษาต้องปรับตัวเองเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต

5.2.2 การปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีกระทรวงการศึกษาขึ้น เพื่อดูแลการจัดการศึกษาเพียงกระทรวงเดียว ภายในกระทรวงแห่งนี้จะมีคณะกรรมการอุดมศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งที่เป็นระดับปริญญาและระดับต่ำกว่าปริญญาตรีทั้งประเทศ ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนแปลงไป มหาวิทยาลัย/สถาบันทั้งของรัฐและเอกชนจะมีระบบการสนับสนุนทรัพยากร การติดตามประเมินผล และการประกันคุณภาพที่แตกต่างไปจากเดิม

ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวน 640 สถาบัน (วิทยาเขต) ส่วนใหญ่เป็นสถาบันที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันเป็นอันมาก การรวมสถาบันอุดมศึกษาทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรีขึ้นไปไว้ในสังกัดเดียวกัน จะช่วยให้เกิดเอกภาพเชิงนโยบายและปรับมาตรฐานการศึกษาให้ใกล้เคียงกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ร่วมกันสามารถกระทำได้รวดเร็วขึ้น แต่การบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณที่ต้องการให้เกิดความเสมอภาค และทัดเทียมกันทั้งหมดจะก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารอุดมศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาในเชิงระบบเสียก่อนที่จะดำเนินนโยบายในด้านต่าง ๆ ปัญหาการบริหารจะมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น การยุบรวมหรือสร้างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาที่รองรับศักยภาพดั้งเดิมและความหลากหลายในรูปแบบและบริการ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

5.2.3 การปรับเปลี่ยนสถานภาพของมหาวิทยาลัยของรัฐในระบบราชการไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ทบวงมหาวิทยาลัยพยายามตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารองค์กรภาครัฐ ด้วยการสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐภายในปี 2545

ในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบนั้น ขณะนี้มหาวิทยาลัย/สถาบัน จำนวน 12 แห่ง ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมายังทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระหว่างการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ อยู่ในระหว่างการดำเนินการของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อยู่ในระหว่างการพิจารณาของทบวงมหาวิทยาลัย

สำหรับมหาวิทยาลัย/สถาบันที่เหลืออีก 8 แห่ง จะทยอยส่งมายังทบวงมหาวิทยาลัยภายในปี 2545

5.2.4 มาตรการปรับลดกำลังคนภาครัฐ

จากนโยบายการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล ที่กำหนดมาตรการปรับลดกำลังคนของหน่วยงานภาครัฐ ในกรณีที่เกษียณอายุราชการและ/หรือการโอนย้ายทำให้ตำแหน่งนั้นว่างลงแล้วมิให้กำหนดอัตราทดแทน ในกรณีของมหาวิทยาลัยจะได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง เพราะบุคคลผู้เกษียณอายุราชการ หมายถึงผู้ที่สะสมองค์ความรู้ และภูมิปัญญาในสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ หรือรองศาสตราจารย์ก็เป็นได้ ดังนั้น ทบวงมหาวิทยาลัยจึงขอให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ตามเงินเดือนของผู้เกษียณอายุเหล่านั้นคืนให้แก่มหาวิทยาลัย เพื่อใช้ในการจ้างตามเงื่อนไขดังกล่าว ในขณะเดียวกัน ภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นของอุดมศึกษาเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการขยายจำนวนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาอย่างแน่นอน

5.2.5 ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านการเงินของมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประเด็นนี้มักเป็นข้อวิจารณ์เสมอว่า เมื่อสถาบันอุดมศึกษาของรัฐออกนอกระบบราชการแล้ว จะต้องพึ่งพาตนเองมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเอกชน ในหลักการแล้วเมื่อยังคงเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ รัฐต้องให้การอุดหนุนและช่วยเหลือ เพื่อให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยดังกล่าวเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ ขณะเดียวกันรัฐต้องสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีแหล่งทุน เพื่อจัดการศึกษาที่ถาวร เช่น กองทุนคงยอดเงินต้น ซึ่งจะทำให้ภาระต่างๆ ไม่ตกอยู่กับนักศึกษามากนัก และในขณะเดียวกันก็ต้องให้มหาวิทยาลัย นำศักยภาพของตนเองไปแสวงหารายได้อื่น พร้อมกับกำหนดกลไกให้มหาวิทยาลัยสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

5.2.6 บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นตามขีดความสามารถและความต้องการของชุมชนตลอดมาก็ตาม นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันได้ใช้ชุมชนเป็นฐานรากของการพัฒนา ดังนั้น มหาวิทยาลัยจะต้องปรับบทบาทโดยนำความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นมาเป็นกรอบกำหนดนโยบายและแผนงาน เพื่อนำองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่ตอบสนองนโยบายของรัฐบาล เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

5.3 กลยุทธ์ในการบริหารราชการของทบวงมหาวิทยาลัย

การบริหารราชการของทบวงมหาวิทยาลัยในปีงบประมาณ 2546 เป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ กล่าวคือ การปฏิรูปโครงสร้างระบบบริหารราชการของประเทศ ซึ่งจะมีการยุบรวมหน่วยงานต่าง ๆ จัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวงใหม่ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2545 สำหรับทบวงมหาวิทยาลัย จะมีการยุบรวมกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งเป็นกระทรวงการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาทุกสังกัดจะมารวมอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดังนั้น ปีงบประมาณ 2546 จึงเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลง การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารราชการของทบวงมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญดังนี้

5.3.1 การบริหารที่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยจะปรับปรุงการทำงานให้มีบทบาทเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา การเสนอแนะนโยบาย การประกันคุณภาพ การจัดสรรงบประมาณ และการติดตามประเมินผล จะดำเนินการให้ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ทุกสังกัด ที่มีความแตกต่างในเชิงปรัชญา และภารกิจ เพิ่มบทบาทการประสานสนับสนุนความร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาประเภทต่าง ๆ ให้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งต้องร่วมกันทุกฝ่าย

5.3.2 ยึดกรอบนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ

1) เสริมสร้างขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพระดับสากลที่สามารถพึ่งพาตนเองทางวิชาการและการพัฒนาภูมิปัญญาไทย เป็นการสร้างมันสมองของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในเศรษฐกิจยุคใหม่

2) เสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการที่ยั่งยืนให้กับระบบอุดมศึกษาที่ยังคงรักษาปรัชญา ศักยภาพ และความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเกิดความหลากหลายและเป็นทางเลือกของผู้เรียนในอนาคต

- 3) การปฏิรูปการบริหารจัดการอุดมศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพทั้งในระดับสถาบันและระดับประเทศ
- 4) เสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นคง และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น

5.3.3 นำยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเป็นแนวทางการบริหารและการจัดสรรงบประมาณ ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล 5 ข้อ มีดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจ
- 2) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต
- 4) ยุทธศาสตร์การต่างประเทศและความมั่นคงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ
- 5) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศ

ทั้งนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้นำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลมาวิเคราะห์และจำแนกตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยมีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในยุทธศาสตร์ข้อ 2 การปรับโครงสร้างของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน และข้อ 3 การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิต

5.3.4 กำหนดแผนงาน แผนเงิน แผนคน ให้มีความเชื่อมโยงกันในเชิงเงื่อนไขและข้อตกลงระหว่างรัฐกับหน่วยปฏิบัติ การกำหนดแผนงานจะต้องสะท้อนยุทธศาสตร์ การกำหนดแผนเงินต้องเป็นไปตามแผนงานที่มีการตรวจสอบและตกลงกัน การจัดแผนคนต้องสัมพันธ์กับแผนงานและแผนเงิน ซึ่งเป็นความอิสระของสถาบันอุดมศึกษาที่จะบริหารจัดการภายในของตนเองได้

6. ผลการดำเนินงานตามนโยบายที่สำคัญ ปีงบประมาณ 2542 - 2545

6.1 การปฏิบัติงานตามภารกิจหลักทั่วไป

6.1.1 การบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ในปีงบประมาณ 2545 ทบวงมหาวิทยาลัยมีภารกิจกำกับดูแลมหาวิทยาลัย/สถาบันรวมทั้งสิ้น 78 แห่ง ประกอบด้วย

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	20	แห่ง
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	4	แห่ง
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	54	แห่ง

6.1.2 การจัดหลักสูตรการศึกษา

ในปีการศึกษา 2545 สถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรทุกระดับ จำนวน 4,665 หลักสูตร จำแนกเป็นหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3,176 หลักสูตร และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 1,489 หลักสูตร

6.1.3 จำนวนอาจารย์

ในปีงบประมาณ 2545 สถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยมีอาจารย์ทั้งสิ้นจำนวน 33,731 คน จำแนกเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 23,012 คน และในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 10,719 คน

สำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เมื่อจำแนกตามสัดส่วนวุฒิการศึกษาสูงสุดพบว่า ประมาณร้อยละ 12.85 มีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 55.25 มีวุฒิปริญญาโท และร้อยละ 31.90 มีวุฒิปริญญาเอก

6.1.4 จำนวนนิสิตนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีจำนวนนิสิตนักศึกษาในปีการศึกษา 2545 และผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2544 ดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาใหม่	
- มหาวิทยาลัยจำกัดรับ	97,395 คน
- มหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ	250,952 คน
- มหาวิทยาลัยเอกชน	110,047 คน
รวม	458,394 คน
2. นิสิตนักศึกษาทั้งหมด	
- มหาวิทยาลัยจำกัดรับ	269,383 คน
- มหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ	712,518 คน
- มหาวิทยาลัยเอกชน	289,237 คน
รวม	1,271,138 คน
3. ผู้สำเร็จการศึกษา	
- มหาวิทยาลัยจำกัดรับ	63,230 คน
- มหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ	47,104 คน
- มหาวิทยาลัยเอกชน	50,545 คน
รวม	160,879 คน

6.2 ผลการดำเนินงานโครงการสำคัญของทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2542 ถึง 2545

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามนโยบาย ทบวงมหาวิทยาลัย จึงได้พัฒนาโครงการเชิงนโยบายต่าง ๆ ในช่วงปี 2542 - 2545 โครงการต่าง ๆ ได้บังเกิดผลแล้ว ดังต่อไปนี้

6.2.1 ด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย/สถาบันพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและกลไกการดำเนินงานเพื่อจัดทามาตรฐานทางวิชาการให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน และสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ผลการดำเนินโครงการที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1) โครงการพัฒนาระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเพื่อสร้างและพัฒนาระบบการควบคุมคุณภาพภายใน ระบบการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาและระบบการรับรองมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบควบคุมคุณภาพทางวิชาการ และปรับปรุงการปฏิบัติการกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความเป็นเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และอิสระในการดำเนินงาน (Autonomy) ทั้งนี้ต้องเอื้อต่อการตรวจสอบจากภายนอกโดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิต ซึ่งมีทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ด้านปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินงาน ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านการบริหารและจัดการ ด้านการเงินและงบประมาณและด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพ รวมทั้งได้ทดลองระบบประกันคุณภาพเพื่อให้เห็นกระบวนการประกันคุณภาพที่ครบวงจร เป็นรูปธรรม และเป็นแนวทางเบื้องต้นในการดำเนินงานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาจัดทำโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา (โครงการนำร่อง) 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีคณะวิชาจากสถาบันต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการ รวม 22 คณะวิชา และได้ตรวจสอบคุณภาพจากทบวงมหาวิทยาลัยแล้วทั้ง 22 คณะวิชา และมีคณะวิชานอกโครงการนำร่องที่ขอให้ทบวงมหาวิทยาลัยตรวจสอบอีก 15 คณะวิชา ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2) โครงการทุนพัฒนาอาจารย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาอาจารย์ให้มีปริมาณและคุณภาพเหมาะสมกับการขยายการผลิตบัณฑิตและทดแทนการลาออกจากราชการและเกษียณอายุราชการของอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับสัดส่วนคุณวุฒิของอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

ให้มีสัดส่วนและคุณวุฒิสูงขึ้น และเพื่อสร้างเสริมความสามารถและประสบการณ์ทางวิชาการของอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องให้สูงขึ้นและได้มาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ โดยได้กำหนดเป้าหมายรวมในการจัดสรรทุนศึกษาต่อระดับปริญญาโท-เอกในประเทศ 4,636 ทุน ต่างประเทศ 5,727 ทุน ทุนกิจกรรมวิชาการ ซึ่งเป็นทุนฝึกอบรม/ดูงาน/วิจัย/ประชุมวิชาการต่างประเทศ ทุนให้นักศึกษาปริญญาเอกไปศึกษาวิจัยต่างประเทศ และทุนเชิญผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ 9,197 ทุน ทั้งนี้ ในปี 2545 ได้จัดสรรทุนศึกษาไปแล้วในระดับปริญญาโท-เอกต่างประเทศ 1,193 ทุน (ทุนผูกพัน 1,169 ทุน , ทุนใหม่ 24 ทุน) ระดับปริญญาโท-เอกในประเทศ 1,965 ทุน (ทุนผูกพัน 1,380 ทุน , ทุนใหม่ 585 ทุน) และคาดว่าจะจัดสรรทุนกิจกรรมวิชาการ 200 ทุน สำหรับในปีงบประมาณ 2546 มีเป้าหมายจัดสรรทุนศึกษาปริญญาโท-เอกต่างประเทศ 688 ทุน (ทุนผูกพัน 564 ทุน, ทุนใหม่ 124 ทุน) ทุนศึกษาปริญญาโท-เอกในประเทศ 2,971 ทุน (ทุนผูกพัน 2,425 ทุน, ทุนใหม่ 546 ทุน) และทุนกิจกรรมวิชาการ 200 ทุน

ทั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มโครงการมีผู้สำเร็จการศึกษาในประเทศประมาณ 2,946 คน และผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ประมาณ 900 คน

3) โครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชน ทบวงมหาวิทยาลัยมีเป้าหมายในการดำเนินการโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชน ในระหว่างปี 2545 - 2549 โดยการให้โอกาสนิสิต/นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 -4 และอาจารย์ได้ทำงานในช่วงปิดภาคการศึกษา ในรูปแบบการทำงานที่ต้องคลุกคลีหรืออาศัยอยู่กับราษฎรในพื้นที่ และคาดหวังว่านิสิต/นักศึกษาเหล่านั้นจะได้รายงานข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่ได้ปฏิบัติงานตามสภาพความเป็นจริงของชุมชน/สังคม ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

เป้าหมายการดำเนินงานในแต่ละปี นิสิต/นักศึกษาในระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป จำนวน 5,776 คน อาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 304 คน ได้ทำงานในช่วงปิดภาคการศึกษาใน 152 ตำบล/ชุมชน ทั่วประเทศ ซึ่งในปีงบประมาณ 2545 สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายเกือบทั้งหมด

4) การสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก เพื่อสนับสนุนบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ในการดำเนินกิจกรรมสนองตอบนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจฐานราก ทั้งนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินงานในลักษณะของโครงการย่อย 5 โครงการ คือ

4.1) โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน โดยการสร้างและพัฒนาระบบธุรกิจชุมชน ระบบเกษตรกรรมชุมชน การสร้างความเข้มแข็ง เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

4.2) โครงการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและ

ท้องถิ่นเพื่อการบริหาร โดยนำองค์ความรู้จากสถาบันอุดมศึกษาไปพัฒนาออกแบบและฝึกอบรมระบบฐานข้อมูลทางด้านวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพบริหารสถาบันอุดมศึกษา โดยให้บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ความสามารถทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาให้กับผู้นำชุมชนหรือผู้นำองค์กรท้องถิ่น

4.4) โครงการอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ระบบต้นแบบและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน เพื่อลดการนำเข้าและสนับสนุนการส่งออก

4.5) โครงการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้และทักษะของบัณฑิต และผู้นำชุมชน เช่น ฝึกอบรมบัณฑิตเพื่อปฏิบัติงานในชุมชน การจัดสรรบัณฑิตคืนถิ่น เป็นต้น

การดำเนินงานได้รวมโครงการย่อยที่ 1-3-5 ไว้ด้วยกัน ในพื้นที่ดำเนินการใน 9 ภูมิภาค (ภูมิภาคที่เป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย) โดยมอบหมายสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นแกนหลักในแต่ละภูมิภาคประสานงาน จัดทำโครงการในชุมชนนำร่อง ภูมิภาคละ 4 ชุมชน (ระดับตำบล) รวม 36 ชุมชน

5) โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่จำเป็นต้องเร่งรัดการผลิต และพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไว้ 2 โครงการ คือ

5.1) โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มีเป้าหมายที่จะปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ของคณะวิทยาศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ทั้งเพื่อทดแทนอุปกรณ์เก่าที่ล้าสมัยและนำอุปกรณ์สมัยใหม่ที่ทันสมัยเข้ามาติดตั้งในห้องปฏิบัติการของคณะต่าง ๆ โดยเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินจากธนาคารโลก คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบวงเงินกู้ จำนวน 5,162.40 ล้านบาท และเงินบาทสมทบอีก 2,189.49 ล้านบาท และได้รับอนุมัติแผนการดำเนินงานและแผนการเงิน จากสำนักงานใหญ่ธนาคารโลก เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2540 ขณะนี้ ได้จัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ไปแล้ว 14 ครั้ง ในลักษณะการประกวดราคานานาชาติ ในวงเงิน 5,296.89 ล้านบาท และการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2546 จะเป็นปีสุดท้ายของโครงการ

5.2) โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นโครงการที่มุ่งสร้างความเป็นเลิศในทางวิชาการโดยเน้นความสำคัญของการผลิตบุคลากรระดับบัณฑิตศึกษา โครงการนี้คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กระทรวงการคลังกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชีย ซึ่งได้ลงนามในสัญญากู้เงินไปแล้วเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2542 วงเงินกู้ 59.32 ล้านเหรียญ

สหรัฐและเงินบาทสมทบ 1,190 ล้านบาท เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 7 โครงการ จำแนกตามสาขาได้ดังนี้

- (1) โครงการบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านเคมี
- (2) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลังการเก็บเกี่ยว
- (3) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านเทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร
- (4) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านปิโตรเลียมและปิโตรเคมี
- (5) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการจัดการ
- (6) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและวัตถุอันตราย
- (7) โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านเทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม

6) การสอบคัดเลือกระบบใหม่ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาใหม่ โดยกำหนดให้ใช้ผลสอบวิชาความรู้พื้นฐานวิชาการ (วิชาหลัก) วิชาพื้นฐานวิชาชีพ (วิชาเฉพาะ) และผลการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเป็นองค์ประกอบในการคัดเลือก โดยกำหนดให้จัดสอบปีละ 2 ครั้ง คือ เดือนมีนาคม และเดือนตุลาคม สำหรับการนำผลการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่ามาเป็นองค์ประกอบในการคัดเลือกได้เริ่มกระทำในปีการศึกษา 2543 เป็นปีแรก ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และขณะนี้กำลังพิจารณาที่จะใช้แบบบันทึกกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม(สมุดพกแห่งความดี) เป็นส่วนหนึ่งของการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแบบใหม่ และจะลดการสอบในรายวิชาให้น้อยลงแต่จะเน้นทักษะในการวิเคราะห์และการใช้เหตุผลให้มากขึ้น คาดว่าจะเริ่มใช้ในปี 2549

6.2.2 ด้านการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยได้พยายามดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษากระจายครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของประเทศทั้งในรูปแบบการศึกษาเพื่อปริญญา และเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพของประชาชน แม้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีต้นทุนที่สูงกว่าการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ทบวงมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เพื่อให้การกระจายความรู้จากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางไร้พรมแดน ผลการดำเนินงานที่สำคัญมีดังนี้

1) การจัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศ การจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีชั้นสูงและการขยายพื้นที่บริการ ลักษณะการดำเนินงานดังกล่าวมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เข้าไปสู่ชุมชนและพื้นที่ต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค โดยยังคงรักษา คุณภาพมาตรฐาน

และคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า คณะรัฐมนตรีมีมติให้ทบวงมหาวิทยาลัยจัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศใน 37 จังหวัด ดังนี้ สกลนคร ลพบุรี สุพรรณบุรี ชลบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี นครสวรรค์ อำนาจเจริญ ลำปาง นราธิวาส ชุมพร บุรีรัมย์ ระยอง พะเยา กำแพงเพชร สุราษฎร์ธานี ตรัง นครพนม หนองคาย ปราจีนบุรี จันทบุรี สุรินทร์ อุดรธานี พระนครศรีอยุธยา กระบี่ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร สระบุรี เพชรบุรี สระแก้ว และเพชรบูรณ์ และ จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีชั้นสูง 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ น่าน และตรัง รวมทั้งให้ขยายพื้นที่บริการการเรียนการสอน 3 จังหวัด คือ เชียงราย ลำพูน และแพร่

ในขณะนี้วิทยาเขตสารสนเทศที่ได้ก่อสร้างอาคารแล้วมีจำนวน 12 แห่ง ประกอบด้วย พะเยา แพร่ สุราษฎร์ธานี ตรัง ชุมพร สกลนคร หนองคาย ปราจีนบุรี ชลบุรี จันทบุรี กาญจนบุรี และเพชรบุรี

วิทยาเขตสารสนเทศที่รับนักศึกษาแล้วใน 20 จังหวัด ได้แก่ สกลนคร ลพบุรี กระบี่ หนองคาย สุพรรณบุรี พะเยา จันทบุรี ราชบุรี สุราษฎร์ธานี ตรัง แพร่ ชุมพร ปราจีนบุรี ลำปาง นครพนม กำแพงเพชร ชลบุรี เพชรบูรณ์ สระแก้ว และร้อยเอ็ด มีจำนวนนักศึกษา ในปีการศึกษา 2545 รวม 22,547 คน

ในการนี้ คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2545 มีความเห็นว่าการจัดตั้งวิทยาเขตที่ผ่านมาเป็นการเน้นในแง่ของวัตถุประสงค์ เช่น การก่อสร้างอาคารเรียนและหอพัก เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงเห็นสมควรให้สำรวจและทบทวนทั้งระบบว่า สถาบันอุดมศึกษาในระดับอุดมศึกษาและวิทยาเขตต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบันมีเพียงพอแล้ว หรือไม่ หากไม่เพียงพอควรขยายในลักษณะใด โดยให้จัดทำแผนแม่บทแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป และคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 มีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากจำเป็นต้องขยายวิทยาเขต/วิทยาเขตสารสนเทศ ควรเป็นรูปแบบการจัดระบบการศึกษาในรูปแบบ Virtual และมีการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างวิทยาเขต (Cross Campus) ระหว่างมหาวิทยาลัย (Cross University) และระหว่างประเทศ (Cross Country)

ขณะนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยกำลังจัดทำแผนแม่บทโดยมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการเชื่อมโยงตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

2) โครงการเครือข่ายการศึกษาชาติ (EdNet) โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาโดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษาในทุกระดับทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) ของทบวงมหาวิทยาลัย (ที่มีอยู่เดิมให้เป็นเครือข่ายแกนหลัก) และเครือข่ายสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันได้ดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายสถาบันการศึกษาไปแล้ว 133 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐทั้ง 24 แห่ง ทั่วประเทศ วิทยาเขตสารสนเทศ 18 แห่ง วิทยาเขตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 7 แห่ง สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ

31 แห่ง สถาบันราชมงคล 41 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 3 แห่ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ 1 แห่ง (3 วิทยาเขต) สถาบันสังกัดกระทรวงกลาโหม 2 แห่ง เครือข่ายสารสนเทศกระทรวงศึกษาธิการ 1 เครือข่าย และห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้าและรัฐสภา และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ดังนี้ เชื่อมต่อ Internet (to USA) ขนาด 45 Mbps, Internet2 (เครือข่ายมหาวิทยาลัยในอเมริกา) ขนาด 10 Mbps, TH-NIX (ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลภายในประเทศของการสื่อสารแห่งประเทศไทย) ขนาด 34 Mbps และฐานข้อมูลกรมการปกครอง ขนาด 2 Mbps

นอกจากนี้ ได้พัฒนาเอกสารชุดวิชาสื่อประสมประกอบการเรียนการสอน (Courseware) จำนวน 26 ชุดวิชา และการเข้าฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 5 ฐานข้อมูล เพื่อให้มหาวิทยาลัย/สถาบันใช้งานร่วมกัน และได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในเครือข่าย ปีละ 4 ครั้ง โดยสามารถรวมกลุ่มคณะทำงานเพื่อศึกษาวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัย/สถาบันในและต่างประเทศ ปัจจุบันมีคณะทำงาน รวมทั้งสิ้น 9 คณะทำงาน

6.2.3 ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐให้มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวในการบริหารที่สามารถส่งผลให้การผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการวิชาการ เป็นไปอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการ โครงการที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1) โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ความพยายามที่จะพัฒนาให้มหาวิทยาลัย/สถาบันมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ได้กระทำมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำมหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐในสังกัดไปสู่มหาวิทยาลัย/สถาบันในกำกับของรัฐ ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบเงื่อนไขการกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชีย ในกรอบโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวได้กำหนดเป็นนโยบายว่า มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งต้องเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐภายในปี 2545 เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดทำแผนปฏิบัติการให้เป็นไปตามกรอบนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน Policy Matrix ตามบันทึกความเข้าใจกับธนาคารพัฒนาเอเชีย ศึกษาหลักการสำคัญของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในด้านต่าง ๆ เช่น หลักการบริหารงานบุคคล หลักการบริหารงบประมาณ หลักการบริหารวิชาการ และหลักการกำกับและตรวจสอบ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยของรัฐในระบบราชการทั้ง 20 แห่ง ได้เสนอแผนปฏิบัติในการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว อย่างไรก็ตามในขณะนี้มหาวิทยาลัย/สถาบัน ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 12 แห่ง และจะเสนอภายในปี 2545 อีก 8 แห่ง

การส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยของรัฐพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนด้านงบประมาณ

การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย เมื่อมหาวิทยาลัยอยู่ระหว่างการออกนอกระบบราชการ และออกนอกระบบราชการแล้ว

2) การปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณ ทบวงมหาวิทยาลัยได้พยายามดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณที่เสร็จสิ้นในระดับมหาวิทยาลัย/สถาบันให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้การบริหารมหาวิทยาลัย/สถาบันมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบเงื่อนไขการกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชียในกรอบโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งได้กำหนดการบริหารงบประมาณไว้ด้วย ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประชุมหารือร่วมกับผู้แทนที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ผู้แทนกระทรวงการคลังและผู้แทนสำนักงบประมาณ กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารงบประมาณของมหาวิทยาลัย/สถาบันออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1) กรณีมหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐอยู่ระหว่างการเตรียมการเปลี่ยนสถานภาพไปสู่มหาวิทยาลัย/สถาบันในกำกับของรัฐ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยการโอนเงินประจำงวดของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญสรุปได้ว่าอธิการบดีโดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัยสามารถโอนเงินประจำงวดได้เพิ่มมากขึ้น ถือว่ามหาวิทยาลัยจะมีความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณเพิ่มขึ้นระดับหนึ่ง และจะเป็นแนวทางสำหรับการบริหารงบประมาณเมื่อเปลี่ยนสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ นอกจากนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยยังได้พัฒนาระบบบัญชีต้นทุนเพื่อให้มหาวิทยาลัย/สถาบันนำไปใช้แทนบัญชีราชการ บัญชีต้นทุนดังกล่าว เมื่อใช้ไประยะหนึ่งจะสามารถหาค่าใช้จ่ายต่อหัวได้ และการหาค่าใช้จ่ายต่อหัวจากระบบบัญชีต้นทุนจะนำมาซึ่งการยอมรับในค่าใช้จ่ายต่อหัว และสามารถพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณที่เสมอภาคและเป็นธรรมได้เป็นอย่างดี

2.2) กรณีที่เปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย/สถาบันในกำกับของรัฐแล้ว จะจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปทั้งหมด เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการที่มีอยู่แล้ว

3) การจัดสรรงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน การจัดสรรงบประมาณระบบใหม่ได้เริ่มใช้ในการจัดทำค่าของงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยได้เปลี่ยนแปลงจากการจัดสรรงบประมาณแบบรายรายการ (Line- Item) มาเป็นการจัดสรรแบบมุ่งผลสำเร็จของงานเป็นหลัก ในปี 2545 ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำค่าของงบประมาณสำหรับปี 2546 เป็นแบบใหม่ และได้ดำเนินการศึกษารูปแบบ/วิธีการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริงในปีต่อ ๆ ไป

6.2.4 ด้านผลผลิตของอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ

1) โครงการเร่งรัดการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ทบวงมหาวิทยาลัยได้เร่งรัดการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้วยการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย/สถาบันเพิ่ม

จำนวนรับนักศึกษา โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีให้มากขึ้น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนการสอนโดยตรงและจัดสรรทุนพัฒนาอาจารย์ ให้สอดคล้องกับภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้น โครงการเร่งรัดการผลิตบัณฑิตจึงเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการพัฒนาอาจารย์ ซึ่งจะทำให้ทบวงมหาวิทยาลัยสามารถขยายฐานการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ขณะนี้มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 18,039 คน ใน 11 สาขาวิชา ได้แก่ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ครุศาสตร์ อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเกษตร อัญมณีและเครื่องประดับ สหเวชศาสตร์ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ สัตวแพทยศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สำหรับสาขาวิศวกรรมศาสตร์และทันตแพทยศาสตร์ สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานแล้ว ส่วนสาขาเภสัชศาสตร์จะมีการรับนักศึกษาใหม่ในปี 2546

6.2.5 ด้านความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย

1) โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ ทบวงมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียน การสอน การวิจัย และพัฒนาคุณภาพอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมทั้งพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 จนถึงปัจจุบัน (ตุลาคม 2543 - พฤษภาคม 2545) สามารถแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษาไทยกับต่างประเทศรวม 132 คน

2) โครงการให้นักวิชาการไทยในต่างประเทศกลับมาร่วมพัฒนาอุดมศึกษาไทย นักวิชาการไทยในต่างประเทศมีจำนวนมากที่มีประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย/สถาบัน ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดโครงการเพื่อนักวิชาการเหล่านั้นกลับมาช่วยสอน ฝึกอบรม พัฒนางานวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย/สถาบันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาจารย์อีกทางหนึ่ง นักวิชาการไทยจากต่างประเทศมาปฏิบัติงานระยะสั้นให้แก่สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 353 โครงการ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2541 - พฤษภาคม 2545

3) การขยายบทบาทอุดมศึกษาไทยในภูมิภาค ได้มีการดำเนินการหลายรูปแบบ ได้แก่ ความร่วมมือระดับทวิภาคีกับต่างประเทศ เช่น ความร่วมมือในระดับสถาบันกับสถาบัน ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้จะเป็นความร่วมมือระดับพหุภาคี เช่น การจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ซึ่งประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นที่ตั้งถาวรของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

6.2.6 ด้านบทบาทของภาคเอกชนในการจัดการศึกษา

1) การขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้มีบทบาทแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐบาลเป็นอันมาก ทบวงมหาวิทยาลัยจึงมุ่งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค และ ส่งเสริม

ให้จัดการศึกษาสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้นด้วย ในปี 2544 ได้มีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนดำเนินการทั้งหมด 51 แห่ง และในปี 2545 ได้ตั้งเพิ่มอีก 3 แห่ง จึงมีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในปัจจุบัน 54 แห่ง ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร 23 แห่ง ในต่างจังหวัด 31 แห่ง ในปีการศึกษา 2544 มีผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 50,545 คน หรือประมาณร้อยละ 31.42 ของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ

6.3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

1) ปัญหาขาดแคลนบุคลากร ในการขยายตัวทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง ขณะนี้ทำให้เกิดความต้องการบุคลากรโดยเฉพาะอาจารย์เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถสรรหาและพัฒนาเข้าสู่ระบบได้โดยเร็ว และได้มีข้อจำกัดมากขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรี มีมติให้สามารถบรรจุอัตราเกษียณอายุราชการปกติและอัตราเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดได้เพียงร้อยละ 20 ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้แก้ไขปัญหาชี้แจงจำกัดดังกล่าวโดยเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้นำเงินของอัตราเกษียณดังกล่าว มาใช้เป็นค่าจ้างบุคลากรเพื่อเป็นอาจารย์ พร้อมกับนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญแก่โครงการพัฒนาอาจารย์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการพัฒนาอาจารย์ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา และมีปริมาณเพียงพอต่อการจัดการอุดมศึกษารองรับการศึกษา 12 ปี ตามรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถทดแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่เกษียณอายุไปแล้วได้

2) ปัญหาด้านประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการบริหาร ในสภาวะที่ทรัพยากรมีจำกัดมหาวิทยาลัย/สถาบันต้องแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย แต่ปัจจุบันมหาวิทยาลัยของรัฐยังปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการเช่นเดียวกับส่วนราชการอื่น ในขณะที่ภารกิจของมหาวิทยาลัยแตกต่างไปจากหน่วยราชการดังกล่าวโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การปรับปรุงระบบและจัดระเบียบการบริหารมหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐเสียใหม่ให้มหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น จึงเป็นแนวทางสำคัญของทบวงมหาวิทยาลัย

3) ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา โดยทั่วไปสถาบันอุดมศึกษาคำนึงถึงคุณภาพทางการศึกษาอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีสถาบันอุดมศึกษายังคงมีปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิต เช่น ปัญหาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่ล้าสมัย ในปัจจุบันหลักสูตรมีการแยกย่อยเกินไป มีความซ้ำซ้อนลอกเลียนซึ่งกันและกัน ไม่มีความหลากหลาย ขาดความยืดหยุ่นไม่เป็นสากลและไม่เกิดบูรณาการ เป็นต้น ทบวงมหาวิทยาลัยได้พยายามแก้ไขปัญหานี้โดยการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนพัฒนาหลักสูตรทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา การพัฒนาหลักสูตรที่ว่านั้น หมายความว่ามีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ อาจารย์ อุปกรณ์การเรียนการสอน และสภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ ได้กำหนดให้ทุกมหาวิทยาลัย/สถาบันดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันโดยสร้างกระบวนการและวิธีการของการประกันคุณภาพเพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการวิจัย

4) ปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักศึกษาที่รวดเร็ว การที่สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนนักศึกษาตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมการรองรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้น ม.6 จากผลของรัฐธรรมนูญที่ให้รัฐจัดการศึกษาแบบให้เปล่า 12 ปี แต่การขยายตัวของอาจารย์ อาคารสถานที่ และเครื่องมืออุปกรณ์เป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งส่งผลต่อ คุณภาพโดยรวมซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

7. แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

ในปีงบประมาณ 2546 ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาลและทิศทางการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใต้ข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรดังต่อไปนี้

7.1 ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในส่วนของอุดมศึกษา การปฏิรูปอุดมศึกษาในปีงบประมาณ 2546 ทบวงมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างหน่วยงานใหม่ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรปัจจุบันให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานในกระทรวงใหม่

นอกจากนั้น ทบวงมหาวิทยาลัยมีภารกิจสำคัญในการส่งเสริม/สนับสนุน ให้มหาวิทยาลัย/สถาบันดำเนินการปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐให้เป็นไปตามเป้าหมาย

7.2 เพิ่มศักยภาพของบัณฑิตให้สนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงระบบการศึกษาของไทยที่มุ่งเน้นเฉพาะวิชาการ ทำให้บัณฑิตไม่สามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานจริงในโลกของการทำงานและในสถานประกอบการ จึงได้จัดทำ โครงการสหกิจศึกษาขึ้น ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานจริงของนิสิต/นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ณ สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการในฐานะพนักงานชั่วคราว โดยจะได้รับหน่วยกิตด้วย ทำให้นิสิต/นักศึกษาเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษา จะมีศักยภาพในการประกอบวิชาชีพได้ทันทีโดยไม่ต้องฝึกอบรมใหม่ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนและสามารถสร้างรายได้ทันที ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศให้สามารถแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้

7.3 ส่งเสริมการสร้างอาชีพด้วยตนเองเพื่อลดปัญหาการว่างงาน การพัฒนาทักษะของนิสิต/นักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตรวมทั้งบัณฑิตที่ว่างงานให้เตรียมตัวเป็น ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในอนาคต จะเป็นการลดปัญหาการว่างงานได้ประการหนึ่ง โดยทบวงมหาวิทยาลัยจะปรับปรุงหลักสูตรให้มีรายวิชาที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะเตรียมพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบการได้เมื่อสำเร็จการศึกษาในทุกสาขาวิชา รวมทั้งจะจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรเร่งรัดในการเป็นผู้ประกอบการ ให้มีโอกาสนในการสร้างอาชีพให้ตนเองและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้มีการหมุนเวียน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่จะส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) ด้วย

7.4 เพิ่มบทบาทในการเป็นผู้ชี้นำสังคม และร่วมแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ ผ่านโครงการ นิสิต/นักศึกษาอาสาศรัทธาผู้บริโภครวมและโครงการรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อความปลอดภัยด้านการจราจร เป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับอาจารย์ นิสิต/นักศึกษา และสถาบันการศึกษา ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ ให้มีส่วนรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มากยิ่งขึ้น

7.5 สร้างความแข็งแกร่งด้านการวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทบวงมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในระยะยาว จึงสนับสนุนงบประมาณในโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาไทย โครงการทุนอุดหนุน การวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ โครงการจัดตั้งศูนย์แห่งความเป็นเลิศ 7 ศูนย์ นอกจากนี้ยังอุดหนุนงบประมาณด้านการวิจัยให้แก่ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการขยายตัวในขอบเขตของการวิจัย และการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยรุ่นใหม่ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เพิ่มความสำคัญของการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ โดยอุดหนุนงบประมาณผ่านโครงการ วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน และโครงการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

7.6 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการในระดับสถาบันอุดมศึกษา การส่งเสริมให้ มหาวิทยาลัยของรัฐพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นวิธีการหนึ่งที่ชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยมีอิสระ ในการบริหารตนเอง แต่จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการงบประมาณทั้ง วิธีการจัดสรร และการบริหาร งบประมาณ กระบวนการติดตามตรวจสอบ และระบบบัญชี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่าสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐได้ใช้จ่ายงบประมาณ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

7.7 การกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยได้ขยายโอกาสทาง การศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคหลายรูปแบบ ทั้งการจัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศการวางเครือข่าย สารสนเทศของทบวงมหาวิทยาลัย (UniNet) โดยในระยะต่อไปจะดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ในการขยายเครือข่ายสารสนเทศให้ครอบคลุมการศึกษาทุกระดับทั่วประเทศ ผ่านโครงการเครือข่ายการ ศึกษาชาติ (EdNet) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายสารสนเทศได้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแบ่งปันทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันโดยเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายเดียวกัน

7.8 สร้างและพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทบวง มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริม/สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในและ พร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยในปี 2546 ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริม/สนับสนุน ให้มีการเพิ่มศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาจัดทำเครือข่ายคณะวิชาในลักษณะการสร้าง Best Practice ในการประกันคุณภาพด้านต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ให้สาธารณชนได้มีโอกาสตรวจสอบ เชื่อมั่นและยอมรับ ในคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น

